

(א) [לעיל ע"ב: ו'] (ב) ז"ל להולכה, (ג) ר"ל (ד) [לעיל לו: ו'] (ה) ג"ר רש"ל המוכח, (ו) [ע"ב: ו']

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הרי שגן וכו' וטורח וישר אותה: (ב) ד"ה אונגא וכו' תחת משאה אבל בצקעה: (ג) תוס' ד"ה הומוה וכו' אלף אומדן אס היה יוכל: (ד) ד"ה ר' יוסף וכו' תחת מלאכה פטור מ"מ מין: (ה) בא"ד דה"ה כל שני:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אפילו וכו' שלא חש להאריך. עיין בתשובת הר"ש הלוי ח"א"ח סי' ז':

הגהות הגר"א

[א] ג"כ פשוט כ"ו. כ"ז גירסת הרמב"ם איננה נכונה שכן מלאה במאן וקא עייל כ"ו:

מוסף רש"י

אורחא דהר. ז"נ (ע"ה)

השובר את האומנין פרק ששי בבא מציעא ע"ה.

והאי דעייל ונפיק אזוי ממחר הוא לגבות שלא יחזור לוקח: **נעא לזבזי צמאה.** היה לר"ך למאה זוי ורצה למכור שדה קטנה צמאה זו ולא מנא לה לוקחין ומכר גדולה צמאים: וקא עייל ונפיק אזוי.

זה עיכבס: לא קני. דאנן סהדי דעל כורחו מכר הומוה ויכול לומר לכך הייתי מחור אחר המעות לקנות שדה קטנה תחתיה: ולא אשכח. לא מנא לה לוקחין מיד: ואילו היה טורח. טובא לחזור אחר הלוקחין: הוה משנה. לוקחי שדה קטנה: ולא טורח. הוקשה לו הטרחה ומכר הגדולה צמאים: ועייל ונפיק אזוי מאי **מכור שדה מפני רעסה דמי.** כיון דמשום טרחה דהדורי אחר לוקח הוקשה עליו למכור אותה בלא דומק מעות שמע מינה לא חביצה היתה עליו: **עד כדי שדך.** אס עשו אללו קלת המלאכה ולא קיבלו כלום שוכר עליהן כל מה שהוה חייב להן יוסיף לאמריס ויגמרו: **שכאס חבינה לידו.** אס יש ינידו משלחן הרצה כדכך האומניס המקבלים עליהן מלאכה מצויסם כלי אומנות לבית בעל הבית: **בתני' צקעה והולכה ברה.** בראש הרה ר' אע"פ שהדך חלק וישר חייב. בגמ' מפרש מאי שנא רישא הכא דלא מפליג בין החולקה להומוה ובקיפא מפליג להולכה ברה והולכה בצקעה: **ואס החליקה פטור.** שברה היא ראויה להחליק יותר שראש הרה חד ומשופע ללדדין: **ואס הומוה חייב.** שהצקעה מעולה הכל לפי שההריס סביבה ואין איר שולט בה: **אס מחמת המעלה הומוה.** בעלומה מרגל הרה לראשו: **חייב.** שהמעלה גרמה לה והוה סינה להולכה ברה: **הסעריקה.** בגמרא⁽¹⁾ מפרש: או

מפני רעתה: וא' פשיטא בעי לזבזי במאה ולא אשכח וזבין במאיתם וקא עייל ונפיק אזוי לא קני אלא אי בעי לזבזי במאה ולא אשכח ואי טרחה הוה משכח ולא טרחה וזבין במאיתם וקא עייל ונפיק אזוי מאי כמוכר שדרה מפני רעתה דמי או לא יתיקו: שוכר את החמור ואת הקדר וכו' שוכר עליהן או מוטעין: עד כמה שוכר עליהן אמר רב נחמן: **עד כדי שוכרן איתביה רבא לרב נחמן**⁽²⁾ עד ארבעים וחמשים וזו אמר ליה כי תניא ההיא ישבאתה חבילה לידו: **מתני'** השוכר את החמור להולכו ברה והולכו בבקעה וכו' והולכו ברה אפילו זו עשר מילין וזו עשר מילין ומתה חייב השוכר את החמור להולכה ברה והולכה בבקעה אם החליקה פטור ואם הומוה חייב והולכה בבקעה ברה אם החליקה חייב ואם הומוה פטור אם מחמת המעלה חייב השוכר את החמור והבריקה או שנעשית אנגריא אומר לו הרי שלך לפניך מתה או נשברה חייב להעמיד⁽³⁾ [לו] חמור: **גמ'** מ"ש רישא דלא קא מפליג ומאי שנא סיפא דקא מפליג אמרי דבי ר' ינאי רישא שמתה מחמת אויר דאמרינן⁽⁴⁾ אוריא דהר קטלה ואמרינן אוריא דבקעה קטלה ר' יוסי בר חנינא אמר כגון שמתה מחמת אובצנא רבה אמר כגון שהכוישה נחש רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן הא מני ר' מ' היא דאמר כל המעביר על דעת של בעל הבית נקרא

בגון שבאת חבילה לידו. וא"ת א"כ פשיטא וי"ל דה"ה אסמכתא היא ולא קני א"כ דפועל לא נותן לו אלא לשכור שזויה ולא מן הכל: **אפילו** זו י' מילין בו'. וה"ה אפילו זו שהלך בה קנאה יותר אלא שגאל חס להאריך: **הוחמה ברה פטור.** וא"ת למ"ד לעיל (דף מצ.) תחילתו בפשיעה וסופו צאונס חייב אמאי פטור הא תחילתו בפשיעה היה לענין הוחלקה וי"ל דלא מחייב אלא צאונס שיש לתלות שאס לא היה משנה אפשר שלא היה צא האונס כי ההיא דלריפא דלורבני דאונס צא מחמת הפשיעה שאס היה מנעיסם תחת הקרקע כדשמואל לא היו נגזרים אבל הכא כי הומוה ברה כ"ש דאס לא שניה והיה הולך בצקעה דהוה הוחמה והכי אמר רבא ברה צקעה (לעיל דף לו:) גצי פשע צא וינאמיה לאנפא אפילו למ"ד חייב הכא פטור דמלאך המות מה לי הכא מה לי התם וא"ת שיהיה הפועלים (לקמן דף כג: וס' ד"ה א) גצי הניח עדלו וצא לעיר וצא ארי ורס פטור ומיקי לה רצה דעל בעדינא דלא עיילי אינשי ופרין אציי תחילתו בפשיעה לענין גצי וסופו צאונס הוא לענין ארי והתם אפילו לא פשע הוא ולא צא לעיר היה נארע האונס ומאי פריך וי"ל דשמא אס היה שם היה מוליכן למרעה אחר קודם צילת ארי כי כן דרך הרועים לערות חצי היוס בשדה זו וחצי היוס בשדה אחר או שמא אס היה שם הארי היה ירא לצא שם או היה מקיים ביה גם את הארי ואת הדוב הכה עבדך וצלאו הכי לריך לפרש הפשט התם כך דקאמר אין אומריס אילו היה שם היה מליג אלא ו' אומריס אס היה יכול להליג חייב ואס לאו פטור ואי אפשר לפרש בע"ה ורז אלפס פירש התם דאציי

לו א ב מ"י פ"ח מהל' מכירה הלכה ה ועי' במ"מ סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קג עשין יג ופס"י ד':
לו ג ד מ"י פ"ט מהל' שכירות הלכה ד סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שג עשין ו':
לז ה מ"י שם פ"ה הלכה א טוש"ע ח"מ סי' שט עשין א':
לח ו מ"י שם טוש"ע שם עשין ב':
לז ז מ"י שם פ"ה הלכה א סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שז עשין ה':

לטעמיה דאמר צרק המפקיד (לעיל דף לו: וס') לא מיבעיא כו' אלא אפילו למ"ד פטור הכא חייב דהכלל דאגמא קטלה משמע דלמ"ד חייב א"כ צלאו האזי טעמא אע"פ שהאונס היה נארע בכל עינן ויש לדחות ראייתו דלמ"ד חייב נמי סמך אהאי טעמא דקאמר בסוף דהכלל דאגמא קטלה דאס לא כן תקשי ליה ממתינתין דהכא דקאמר הוחמה ברה פטור ומיהו למה שנפרש לבסוף דהכא לא תשיב תחילתה בפשיעה א"כ: **ואם הוחמה מחמת המעלה חייב.** וא"ת והכי ידעינן צרישא דקתני הוחמה ברה פטור דשלא מחמת המעלה הוחמה וי"ל דראינו שלא הוחמה בעלייתה שעלתה בלא טורח והלכה אחר כן הרצה ולא היתה מויעה וכתר הכי הוחמה וא"כ שלא מחמת מעלה היה ופטור: **בגון שמתה מחמת אויר.** פ"י שידוע שאותו יוס היה איר משונה ברהיס יותר מצקעה או אפכא משלג או ממטר והוה תחילתו וסופו בפשיעה ולהכי נקט להולכה ברה והולכה בצקעה ולא נקט להולכה ברה זה והולכה ברה אחר משום דאין רגילות להשתנות איר אלא מהריס לבקעות אבל מהר להר ומצקעה לבקעה אין דרך איר להשתנות: **רבי יוסי בר חנינא אמר** שמתה מחמת אובצנא. שנתייגעה מחמת מלאכה ואף על גב דמתה מחמת מלאכה י' מ"מ כיון ששניה חייב שאס היה לו להולכה ברה אפשר שאס היה מוליכה שם לא היתה מתייגעת מחמת איר שולט שם לפי שאין טורח שם כמו ברה ולהכי חייב אפילו למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו צאונס פטור אך על רצה דאמר כגון שהכוישה נחש קשה לריב"ס אמאי נקט לדידיה הר וצקעה דה"ה ה"מ למינקט צקעה וצקעה אס ידוע שנמא נחשים היוס בצקעה שנינה להולכה שם דלא שייך האזי קלקול להשתנות מהר לצקעה טפי מצקעה ור"י דרצה לטעמיה דאית ליה תחילתו בפשיעה וסופו צאונס חייב כדמשמע בס"פ השוכר את הפועלים (לקמן ד' כג: וס') מדפריך ליה אציי אמאי פטור תחילתו בפשיעה וסופו צאונס הוא והשתא א"כ דלהכי נקט הר וצקעה משום דהשתא הוה תחילתו בפשיעה והוחלקה אבל אס שניה מצקעה והוחלקה אכל אס שניה מצקעה והוחלקה אכל אס שניה מצקעה והוחלקה וצריש הכונס

(ב"ק ד' לו. וס') דפריך ארצה דאמר והוה שחתייה הניחא למאן דאמר תחילתו בפשיעה וסופו צאונס פטור אלא למ"ד חייב מאי איכא למימר הוה מני למיפריך דרצה אדרצה דאית ליה הכא חייב אי גרס בתרוייהו רצה והשתא כל אלו אמוראים שבין לתוך סוצזים כרצא דאמר מלאך המות מ"ל הכא כו' דלאציי דאמר הכלל דאגמא קטלה מני שנויי וחיוב אפילו מתה כדרכה דאמר ההוה אירא שהולכה שם קטלה אע"פ שאין ידוע שיהא אותו איר רע כלל יותר מאיר אחר דלאו דוקא נקט הכלל דאגמא י' ה"ה כל שינוי איר כדמוכח בשמעתין דהתם והא דנקט בסיפא הוחלקה ברה והוחמה בצקעה חייב ה"ה מתה כדרכה כיון דהוה תחילתו בפשיעה אלא משום דצפטור דהר מני הוחמה אשמועינן אף על גב דחיימוס הוה ברה טעמא לפטור בצקעה לא מייפטר בהכי אלא אדרצה הוה טעמא לחיובא וא"ת והא שמעינן ליה מרישא דאפילו מתה כדרכה חייב משום דהוה תחילתו בפשיעה וסופו צאונס חייב וזו צקעה דמהייב וי"ל דאי לאו אשמועינן בסיפא לא הוה ידעינן אמאי חייב לה צרישא תחילתה בפשיעה לחיובו אפילו צמאה כדרכה וא"ת ולרצא וכל האמוראים דהכא דפטרי צמאה כדרכה אמאי מני בסיפא הוחמה ברה והוחלקה בצקעה פטור

בא א מיי פיי מהלכת שפירות הלכה ד ועיי בהשגות וצמנד משנה סמג עשין פט טור ש"ע ח"מ ס"ו ע"ש ס"ג: **בב ב מיי פ"ב מהל'** מגילה הלכה טו סמג עשין ד טו"ש ע"ח ס"י תלד עשין ב: **בג ג ד ה מיי פ"ה** מהלכת שפירות הלכה א ועשין בהשגות וצמ"מ סמג ע"ש טו"ש ע"ח ס"י ח"מ ס"ו ע"ש ע"א:

דפטור ה"ל לאשמועינן טפי מתה כדרכה דפטור דלא נימא אורחא דההוא אחרת קטלה כ"ש הוחמה צהר והוחלקה צבקה דודאי אילו לא שניה היתה מתה צענין זה ויש לומר דמשום דצחיובא דהר תני הוחלקה תני לה נמי צפטורא דצבקה ועוד נראה דפטורא דחימוס צהר והוחלקה צבקה היו רבותא

טפי ממתה כדרכה דאלס יכול ליהזר צהני טפי יותר ממתה כדרכה והוא לן למימר שפע צמה שניה שאס היה מוליכה צהר היה מוקדק יפה וזומרה יפה שלא תחלוק צהר ושלל תחמס צבקה אצל מה ששניה גורס שלא דקדק ומיהו דוחק הוא שיחלוק צביי על כל האמוראים לכך נראה דלא חשיב הכא פשיעה צמה שניה דיכול ליהזר ולדקדק יפה שלא תחלוק צהר ושלל תחמס צבקה ומודה צביי הכא דפטור צמתה כדרכה כיון דלא היו תחילתו צפשיעה ורצה דמשני כגון שהסיסה נחש צ"ל שפעמים מציים נחשים צהרים מצבקה או אפכא להכי נקט הר וצבקה וחתי שפיר לרצה אפילו תחילתו צפשיעה וסופו צאונס פטור: **מגבת פורים** פורים. וא"ת דאמרינן צערכין (ד' ו:) מעות של דקה מותר לשנות כל מה שירצה ואפילו צאו ליהי גבאי ואפילו אמר מנורה זו לצית הכנסת מותר לשנותה למנוה אחרת וי"ל דדוקא צפורים אמרינן הכא דאין לשנות ומגבת העיר לאותה העיר נמי דפורים דוקא: **רבי אליעזר** אומר מגבת פורים פורים. מ"ק לא איירי אלא בגבאי דלא ישנה ור' אליעזר איירי צעני שנתנו לו מעות לצורך סעודת פורים שאינו רשאי העני לשנות: **במילתא דמבא**. אית דגרס צמולתא פירוש היינו פרודות כמו (שבת ד' נב.) מוללות של צית רבי צטלי והב או צטלי כסף כלומר פרודות אדומות או לצנות ואין נראה לר"י דצלשון ארמי לא קרי להו אלא כודייתתא:

נקרא גולן. וקמה ליה צרשומיה להמחייב בכל אונסיה וסיפא רבנן: **נוסן** לו דמי אמרו. צדמים צאמר לכן נמכר צזוק דקנייה צגולו לשלם כשעת הגזילה: **היולאה**. דמי עזים וסממנין ולא שצר שלם: **צעינוי**. ששינהו מכמות שהיה ואיכא למאן דאמר שינוי קונה צהגול קמא (צ"ק ע"ב): אצל גבי החמור לא נשתנה

החמור: **מגבת פורים** לפורים. מעות צגוזין הצבאין מצני העיר לחלק לעניים לצעודת פורים: **לפורים**. כולה יתנוה לעניים דפורים: **ואין מדקדין**. לומר דיים צפחות והמומר יפול לכיס של דקה: **אצל לוקחין אס העגלים**. לרוב צכל המעות: **והמומר**. שלא יספיקו לאכול צפורים ימכור ויפול לכיס של דקה: **אדעתא דמידי אחרניא** לא יהיב ליה. וכיון דלאו אדעתא דהכי יהיב נמלא מעות צחוקת צעלים חוץ מן היולאין צסעודת פורים: **דאסו למיחשדיה**. לצלע הצית צנודר ואינו מקיים ששמעו עליו שאמר ליקח תלית לפלוני עני ולא קנה לו: **נהוריתא**. מולי"א צצט"ו היולאת צשחור העין: **אצוקא**. התולעים התלועו רגליה: **אצוקא צמילתא דמלכא**. רחיתי עש שאוכל שיראים של אורז המלך: **צטלי כסף**. כלי פשתן: **צטלי דהב**. כלי אמר צצטויין אדום: **וקטלוהו**. שאין עש אוכל כלי פשתן: **אצל אנגריא שאינה חוורה**. הוה ליה כמתה או נצברה: **אס צדך הליכסה ניטלה**. שהאנגריא מוליכתה לדרך שהיה זה רוצה להלך: **אומר** לו הרי שלך לפניי. שכן לך אנגריא נוטל חמורו של זה ומהלך צעליה אחריה וכל חמור שפוגע בו ראשון נוטלו ומחזיר לו את שלו והשני חוזר אחר חמורו עד שפוגע צאחר הלך אומר לו הוואיל וחק מולך גרס צכור חמור אחר ולך אחריו עד שיפגע בחמור אחר: **הצריקה או שטשטית**. צענין היא רחוייה למשאוי: **צשלמא** לרצ לא קשיא. רומי"א דמתמימין אהדדי דמצי לשנויי כאן צחורת וכי: **לרכוב**

או שנעשית אנגריא אומר לו הרי שלך לפניי: אומר רב לא שנו אלא באנגריא חוורת אבל אנגריא שאינה חוורת חייב להעמיד לו חמור ושמואל אומר בין אנגריא חוורת בין אנגריא שאינה חוורת אם בדרך הליכה ניטלה אומר לו הרי שלך לפניי ואם לאו בדרך הליכתה ניטלה חמור מיתבי השוכר את החמור והבריקה יאו שנשתמטה אומר לו הרי שלך לפניי מתה או שנעשית אנגריא חייב להעמיד לו חמור בשלמא לרב לא קשיא כאן באנגריא חוורת כאן באנגריא שאינה חוורת אלא לשמואל קשיא וכ"ת לשמואל נמי לא קשיא כאן שבדרך הליכתה ניטלה כאן שלא בדרך הליכתה ניטלה הא מדקתני סיפא רבי שמעון בן אלעזר אומר אם בדרך הליכתה ניטלה אומר לו הרי שלך לפניי ואם לאו חייב להעמיד לו חמור מכלל דלתנא קמא לא שאני ליה אומר לך שמואל לאו מי איכא רבי שמעון בן אלעזר דקאי כוותי אנא דאמרי כרבי שמעון בן אלעזר איבעית אימא כולה בן שמעון בן אלעזר היא וחסורי מחסרה והכי קתני השוכר את החמור והבריקה או נשתמית אומר לו הרי שלך לפניי מתה או שנעשית אנגריא חייב להעמיד לו חמור במה דברים אמורים שלא בדרך הליכתה ניטלה אבל ניטלה בדרך הליכתה אומר לו הרי שלך לפניי דברי

אילו היה ניטלת ואפילו אינה חוורת דלא דמי למתה דהכא מוכח דמולא דידיה גורס ואס שלך דרך הליכתה ניטלת דהיינו שחפשיין גם צצתים שאז לא מולו של שוכר גורס חייב להעמיד לו חמור אחר לעשות מלאכתו לאלתר דאפילו חוורת האנגריא את החמור לכאן צעוד שמועיל חורתה לשוכר אין לו לשוכר להתעכב ממלאכתו ולא דמי להצריקה או נשתמטה: **מבלי** דתנא קמא לא שני י"ה. ומ"ק עדיף דהוי רביס לגבי יחד:

(א) צ"ק ק: [ק.ב. ע"ב] לקמן קח: ע"ו ו: (ג) לקמן קו: [ע"ש מוספתא דמגילה פ"א, א] פ"י על דרך סני נהור חוהו והצריקה מלשון בך ועיי רש"י.

הגהות הגר"א

[א] ג"ה (מגבת העיר) ואין מדקדין בדבר (אצל כי עד לפורים) תא"מ וי"ב הר"ף ור"ש ורמ"ב"ם ל"ג כל זה (וכ"ה) לקמן קו ע"ב ועמ"ש רמב"ם צ"ח ס"י תרל"ז:

לעו רש"י

מולי"א [מיל"א]. א. בריית (מהלכת עניים).

מוסף רש"י

נוהן לו דמי צמרה. דמשיקרא דמהשתא שוי טפי לצריים אמר אלוס (ב"ק צח.) קני צעינו לר"מ ולא יהיב ליה אלא דמי צמרו אצל לא דמי צמרו, או זה יתן שכרו משלם ויקח המלך (ע"ב ק) דפי"א ליה לר"מ כל המטה מדעת צעלי וקרא גולן ונטל המלך לצמרו א"ש שהא מעולה עכשו דמיים (ע"ו א) דקיה אומר ר' יהודה אומר. אס כן נמלא זה משחקר צעינו (ע"ו א) אס כן חמייבו נמלא זה הנה, שזה הביאו לו מן השוק, אלא מחזיר לו את המלך כמות שהיא צבט ודו על התחמוה (קטן ק"ה). אס השבח. שהשפית המלך, יתר על היציאה. שהוליא הצע, נוהן לו. צעל המלך, את היציאה. סמיס ועי"ס ושכר פעולה כשפיר ויס ולא שכר שלם כמו שהתנה עמו (ע"ו א) וקטן ק"ה) ולא מה שרלוו בקבלנות, דהוי טפי (קטן ק"ה) דקניס ליה להאי דשיה להיות ירו על המתחמה דלא נתיגי משבחא, ואנרא נמי כוליה לא ישקול אלא יולאה, ואס יולאה יתירה על השבח יתן לו את השבח שהשפית את המלך, ואס יולאה לתת את שכרו, כגון שהשבח יותר על השכר, יתן שכר (ב"ק ק). ורשב"ג מיקל. אע"ג דמשני, לא שכר דמקפיד איניש מידי דלא מסר בה (קטן ק"ה).